

Un grup de gegants presideix el vestíbul del Museu Internacional de Titelles d'Albaida (MITA), situat en un bell edifici medieval de la localitat de la Vall d'Albaida. Es tracta dels originaris, confeigits després de la Guerra Civil, tot i que semblen còpies perfectes dels que es fan servir a les festes locals. Són un avanç d'una de les col·leccions de titelles més importants d'Europa, representatives de gairebé totes les èpoques i tècniques de manipulació.

El MITA és un projecte de l'anterior equip de govern municipal, de color socialista, però la importància que aviat adquirí la col·lecció de titelles féu impensable que la nova corporació, ara del PP, frenara una iniciativa d'aquesta envergadura, inclosa, fins i tot, a les rutes turístiques que uneixen la costa amb l'interior. Tot i que Albaida pateix del mateix mal que nombroses localitats del país, la manca de senyals de les principals autopistes de trànsit, se sol donar per fet que s'hi va per Alcoi. I no és infreqüent que grups d'estrangers, més que no pas del País Valencià, visiten un museu que acaba de celebrar deu anys i ha ampliat una nova sala amb més peces, algunes de les quals pengen d'un fil amb forma de vitrina, però.

El MITA comparteix espai amb l'oficina de turisme, al centre urbà. "L'ampliació és una rehabilitació i un remodelatge del Palau dels Marquesos que, a més, ha permès un nou accés i serveis complementaris, com, per exemple, un nou ascensor per a persones amb minusvalidesa", diu el director del museu, Josep Policarpo. Ninots del món del cinema i la televisió —les reproduccions de personatges de la premsa rosa per a un programa d'humor de Canal 9 i el ninot del president espanyol, Rodríguez Zapatero, exhibit a *Las noticias del guinó* de Cuatro i cedit per la productora Sogecable— formen part d'una primera fase de l'ampliació, juntament amb peces del titellaire i polifacètic intèrpret valencià Josep Palanca. Entre les peces seleccionades de Palanca per a exhibir al MITA es destaquen una jocosa vedet vestida de fallera, una domadora i un nadó que sorprèn de tan real. El grup de figures presideix la sala principal de la nova ampliació. Premi Generalitat de les Arts Escèniques 2002, avui l'artista es troba retirat dels escenaris, tot i que "connecta

Titelles de tots els temps

Els ninots de la sèrie *Fraguol Rock* són al profit dels visitants per fer-se fotos.

la generació de postguerra amb les noves companyies dels anys setanta i vuitanta, un poc òrfena de referents", comenta Policarpo. Titelles de Lluerna Teatre i l'Entaulat representen al MITA els hereus d'aqueixa manera de fer titelles, "decadents i com dotats d'ànima", diu Josep Policarpo. Per al director, a més, significa "reconèixer el mestre de la

professió valenciana. Així, salvem un deute amb un enamorat dels titelles", afegeix. Els nous habitants del MITA s'afegeixen a la col·lecció preexistent que arreplega una àmplia col·lecció de titelles procedents de les diverses tradicions populars del món, des de les europees originàries de la Gran Bretanya, França, Itàlia i Turquia, fins a les orientals,

Josep Palanca mostra una de les peces del Museu.

procedents de la Xina, Índia, Indonèsia, el Pakistan i el Japó. Així mateix, compta amb una important col·lecció de figures africanes i una àmplia representació de companyies i creadors contemporanis, procedents de tot l'estat espanyol.

Policarpo anuncia, per una altra banda, que a final d'any es presentarà més material. Hi fa pensar algun espai buit a la nova sala i algun material que espera ser exposat en unes noves vitrines. L'equip del MITA mai no s'havia mirat els titelles des d'un punt de vista "museològic". La singularitat dels titelles té aspectes favorables, com el "potencial i la capacitat de sorpresa al món de l'animació, que és més ampli del que, en principi, ens imaginàvem", diu Policarpo. D'ací vénen els quatre llibres publicats pel Servei de Publicacions, de caràcter històric, d'investigació, un catàleg i alguns altres purament divulgatius i de creació literària. També hi ha un àudio-visual que es remunta a la Grècia clàssica, l'edat mitjana i la Commedia dell'Arte, etapes que van servir de base a la integració dels titelles en les avantguardes del segle XX i que

es projecta regularment, ja que "hi ha l'objectiu que el MITA s'incorpore als hàbits culturals dels visitants, igual que el públic visita El Prado i més museus regularment", explica Policarpo.

El MITA fa deu anys que és obert de dilluns a diumenge i, igual que la Mostra de Titelles de la Vall d'Albaida, naix a l'empara d'una de les companyies valencianes amb més ressò, Bambalina Titelles, l'any 1997. Tot i que la companyia es desvinculà de la mostra fa dos anys, el museu continua essent un repte per al director, Josep Policarpo, que troba a Hollywood el pròxim terreny ingent amb què nodrir una col·lecció que arplega més de 300 peces, algunes de realitzades per la companyia per a la important producció infantil *Aladi*.

"El fet de parlar de titelles al segle XXI és parlar de cine amb majúscules", assegura Josep Policarpo. "Les noves tecnologies han fet sorgir grups d'especialistes, com els responsables de *La guerra de les galàxies*, que han aplicat noves tecnologies al món de l'animació amb resultats espectaculars quant al realisme i a la complexitat

en l'actuació dels ninots", indica. El setè art i la indústria cinematogràfica han revolucionat el món de l'animació perquè hi "han investigat i invertit més" i "augmentarà l'interès d'un públic més generalista". "Els herois tradicionals del món dels titelles, com ara el Tirisiti d'Alcoi, el *Punch* anglès i el guinyol francès, ara són Alien, Terminator i E.T. La societat els reconeix i són les icones actuals, però ja pertanyen a les pantalles del cinema i la televisió. D'ací ve el nostre interès i la necessitat d'incorporar-los al fons del museu", indica. En aquest sentit, ha emprès converses amb productores nord-americanes que, normalment, acaben emmagatzemant ninots tan mítics com ara Pinotxo, Alien i l'home-llop, ja convertits en "peces de museu".

Els tres ninots originals dissenyats per Jim Henson per a la sèrie *Fraguel Rock* són les estrelles de les fotos que el públic es fa, tot i haver-hi vertaderes joies d'antiquari i peces de col·leccionista d'aquesta forma d'expressió artística en evolució contínua. Els *Fraguel* són, diguem-ne, els *nouvinguts*, però les peces més antigues són, com el món, les procedents d'Àfrica. Entre les primeres adquisicions del museu hi ha titelles tallats en fusta i cuir de l'illa de Java, i les varetes per a manipular-los són de closca de tortuga, i representen déus i personatges mítics extrets del Ramayana i el Mahabharata; o el personatge de *Punch*, l'adaptació anglesa de Putxinelli, un heroi italià del segle XVII còmic, humil i enginyós. Són més recents els guants de mà que van començar a comercialitzar-se als seixanta, el repertori dels centres dramàtics nacionals de diversos països de l'Est o les peces de companyies valencianes ambulants de la primera meitat del segle XX. Actuaven al carrer i tenien un repertori tradicional en què predominava l'esperit crític i burlesc. El MITA, a més, compta amb una còpia d'*El betlem de Tirisiti*, un retaule nadalenc de tipus mecànic que s'ha convertit en una autèntica relíquia del teatre popular de titelles del segle XIX i que perviu a la ciutat d'Alcoi. Mitjançant cessions, donacions i compres, Bambalina gestiona els fons del museu des de l'obertura, i durant els deu anys d'història l'han visitat 43.960 persones.

Paula Reig